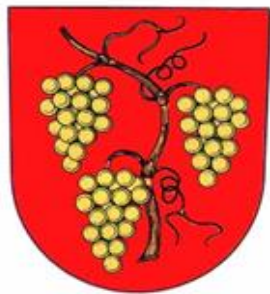

Zastavení páté: Židlochovice

Židlochovice vznikly na soutoku Svratky (jinak také Švarcavy) s Litavou (jinak také Cézavou), na úpatí kopce Výhonu. Archeologické důkazy dávného osídlení pocházejí z pravěku a dokládají také osadu z doby příchodu Slovanů do českých zemí. Od těch dob je místo neustále osídleno a přečkalo všechny pohromy, jež Moravu během staletí potkaly. Město mělo vždy národně i nábožensky smíšený život, převládali však Češi a konfesně od dob české reformace utrakvisté, později luteráni vedle českých bratří a novokřtěnců. Obnovené zřízení zemské učinilo nakonec z města převážně katolickou obec.

Jméno slovanské osady je odvozeno od vlastního jména Židloch. Nejstarší písemný doklad Židlochovic je relativně pozdní: listina z doby krále Václava I., která byla vydána pro kostel sv. Petra v Brně a nese datum 1237, uvádí jako jednoho ze svědků: Rym de Selowiz. Ve 14. století byla ves **Židlochovice** povýšena v souvislosti se zaváděním pěstování vína na městečko. Markrabě Jošt městečku dává roku 1379 horenské právo a do jeho znaku se dostávají hrozny; zůstaly v něm i přes střídání majitelů a společenských řádů dodnes.

Tvrz a ves Židlochovice byly 1349 v držení Archleba a Bohuše ze Ždánic, v roce 1351 je vlastnil olomoucký arcidiakon Vítek, v letech 1352 - 1353 Alšík a Jan z Fulštejna, 1353 - 1375 moravský markrabě Jan Jindřich, po jeho smrti jeho syn markrabě Jošt. Roku 1407 daroval Jošt židlochovický majetek Vilému Zajíci z Valdeka. Od roku 1420 do 1454 vlastní Židlochovice Valdštejnové, po nich přicházejí Boskovicové, kteří Židlochovic vlastnili do roku 1508. Pak prodávají panství Vilémovi z Pernštejna. Pernštejnové drželi panství do roku 1552 a pak přechází majetek na Jana Dánského ze Zástřizl, který roku 1564 odkázal panství Žerotínům, kteří ho drželi do roku 1616. Poté koupil panství Adam z Valdštejna a spravoval ho do roku 1638. Roku 1697 kupuje panství hrabě Sinzendorf. Roku 1743 je panství prodáno Leopoldovi hraběti Dietrichštejnovi. Dietrichštejnové prodali roku 1819 panství Habsburkům, kteří ho vlastnili až do roku 1918.

Nejstarší církevní stavbou je původní gotický farní **kostel sv. Barbory** ze 1. pol. 14. stol., ze kterého dnes zbývá jen památkově chráněná zvonice. Právě tento kostel se stal utrakvistickou a později luterskou farou, která až byla až do počátku 17. století existovala souběžně s německy mluvícími novokřtěnci a českými bratry jako doklad soužití různých protestantských konfesí na Moravě. Kostel byl několikrát poškozen válkami i požárem a nakonec byl v 19. století zbořen. Kolem původního kostela byl hřbitov, z něhož bylo jedenáct náhrobních kamenů přeneseno na nový hřbitov v Komenského ulici.

Philip Ludwig von Sinzendorf inicioval a financoval stavbu nového farního **kostela Povýšení svatého Kříže**, kterou v letech 1724-1730 svěřil vídeňskému baroknímu architektovi Johannu Hildebrandtovi. Dnešní jehlanovitá střecha věže, která není s celkovým stylem stavby v souladu, není ovšem původní – byla provizorně postavena v roce 1855, kdy Hildebrandtova barokní bání byla stržena vichřicí.

V interiéru kostela jsou na postranních oltářích obrazy sv. Jana Nepomuckého a P. Marie, jejichž autorem je židlochovický malíř Georg Metzger. Nalezneme tu také repliku jedinečného gotického zpodobnění P. Marie, jejíž originál je v Moravském zemském muzeu. Schodiště před kostelem zdobí sochy Jana Sterna z 18. století: sv. Florian, sv. Urban, sv. Leonard, sv. Augustin a dvě sochy sv. Jana Nepomuckého.

Radnice byla zprvu jen přízemní budova s doškovou střechou a jednou místností. Její dnešní podoba je z roku 1559, kdy byla majitelem panství Vilémem z Pernštejna rozšířena.

Název ulice **Strejcův sbor** připomíná sbor **Jednoty bratrské**. Čeští bratři, kteří ve městě působili, byli pod ochranou zemského hejtmana Fridricha ze Žerotína, který byl majitelem panství od roku 1567. Fridrich ze Žerotína vydal 21. 12. 1580 listinu, v které potvrzuje privilegia bratrského sboru.

Sbor neb kostelík, jak vystaven jest a posvěcen 1566, též i zvon, jak jsem prve dal a dávám a ujišťuji, aby v tom kostelíku slovo Boží kázali, křtili, večerňi Páně sloužili, k stavu manželskému potvrzovali, a všecky služby Kristovy vedle obyčeje a práva v té Jednotě zvyklé konali. Dům také ten, se vším co k němu přísluší, Bratří dávám, aby v něm správce neb kazatel bratrský, kterýž by tu od Bratří starších dán byl, své bydlení sám i s čeládkou míti a té zahrady pod sborem dolů užiti mohl.

Těž chci, aby v tom domu neb i jinde v Židlochovicích školu svobodnou držeti mohli. A poněvadž určitých platů ani desátků od posluchačů nemají, než chleba sobě dobývají, dávám svobodu na dům ten, aby v něm řemesla bez překážky konati mohli bez závazku k povinnostem cechovním. Také dům ten osvobozuje se od platů, robot, ponůcek, i podobných věcí. Však nicméně všech svobod o obchodech, též pohřbů, na obecném krchově neb v kostele aby měli. Dávám jim svobodu, aby víno i pivo svobodně si opatřovali a i navařiti ke své potřebě mohli. K berním, službě ve vojsku a dávkám nebudou povinni. Dávám jim volnost kšaftování. Dávám jim svobodu, aby svůj dům mohli prodati a na jiný svůj dům svobody dosavadního domu přenést.

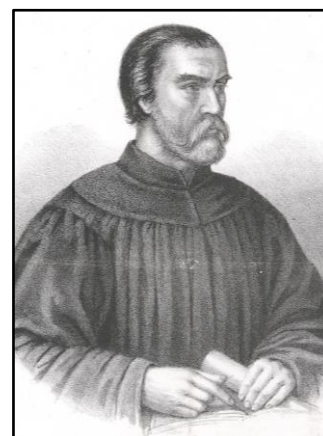

Obrazový epitaf Fridrichovy manželky Magdaleny ze Zástřizl, který se nachází na zámku ve Velkých Losinách: Léta Páně 1566 „...dokonala jest běh života svého urozená paní Magdalena z Zástřizl, manželka urozeného pana Fridricha z Žerotína a na Židlochovicích. Její tělo zde v dobré naději pochováno. Pán Bůh s námi.“

Pod bratrským kostelíkem byla postavena hrobka a do ní byly uloženy ostatky Fridricha z Žerotína a dalších pěti příslušníků jeho rodiny. Po dlouhém pátrání nadšeného znalce židlochovické historie Františka Horáka byla v roce 1956 hrobka objevena a otevřena. Nedošlo však k zakonzervování nalezených cínových rakví, hrobka byla opět zasypána. Odborným průzkumem v roce 1990 bylo zjištěno její úplné zničení. Je velmi pravděpodobné, že v popisném čísle 32 byla českobratrská fara. Město usiluje o její renovaci.

Roku 1591 začíná za panství Fridricha ze Žerotína v Židlochovicích jako kazatel Jednoty bratrské působit **Jiří Strejc**, jeden z předních českých reformačních teologů. Narodil se r. 1536 v Zábřehu, studoval v Tübingen a od r. 1567 byl farářem Jednoty bratrské v Hranicích na Moravě. Jako jeden z prvních bratrských kněží se oženil, aniž by se o tomto kroku radil se svými nadřízenými, a byl proto

z kárných důvodů přeložen do Židlochovic. Přesto se mu dostalo příležitosti podílet se na formulaci České konfese (*Confessio Bohemica*) r. 1575 a jemu se přisuzuje fakt, že konfese nenapadá stoupence jiných vyznání, jak bývalo obvyklé. Byl neobyčejně nadaný bilingvní básník a překladatel (německy publikoval pod jménem Georg Vetter). Patřil k předním překladatelům Bible kralické a z jeho německých děl je třeba zmínit bratrský zpěvník (jeho dílem je známá německá duchovní píseň *Mit Freuden zart zu dieser Fahrt*). V roce 1587 vydává sbírku žalmů podle francouzských a německých nápěvů (zpívali je odsouzení čeští páni před svou popravou). V roce 1595 přeložil Kalvínovu Instituci. Zemřel v Židlochovicích roku 1599. Jeho syn Daniel vyučoval češtině syna Fridricha Falckého a navštívil jako první Čech Island.

Za Jana Diviše ze Žerotína (1576-1616) se začali v Židlochovicích usazovat také **novokřtění**, kteří na Moravě působili nejprve na Mikulovsku. Největší anabaptistická komunita (asi tisíc věřících) na židlochovickém panství vznikla v Příbících, ale i v samotných Židlochovicích působili novokřtění jako lékaři, lazebníci a ženy jako vyhledávané porodní báby. Roku 1583 se novokřtění ze Židlochovic přesunuli do Nosislavi.

V Židlochovicích žila do roku 1942 také malá židovská komunita. Šestnáct židlochovických židů bylo transportováno do Terezína a odtud dále do koncentračních táborů, kde bez výjimky zahynuli. V místě, kde na náměstí Míru stával dům rodiny Burianových, byly díky aktivitě vedení města umístěno pět Kamenů zmizelých.

Nejznámější židlochovickou stavbou je **státní zámek**. Bývalou vodní tvrz nechal Fridrich ze Žerotína přestavět tvrz na renesanční zámek, Philipp Ludwig von Sinzendorf pak v letech 1720–1729 svěřil barokizaci zámku vídeňskému staviteli Ludwigu Kaltnerovi. Posledním soukromým držitelem byla habsbursko-lotrinská císařská rodina, která v letech 1844–1845 dala zámku dnešní empírovou podobu. Roku 1919 připadl zámek českému státu a bývá místem konání různých setkání politiků. Park o rozloze 23 ha je dnes ukázkou krajinářského umění v anglickém stylu. Jeho dřívější francouzskou podobu podle návrhu zahradního architekta Ernsta Augusta Charboniera realizoval zahradník Josef Hatzl, který se stal správcem schönbrunnských zahrad poté, co jeho židlochovickou práci zhlédla Marie Terezie.